Комунальний вищий навчальний заклад "Корсунь-Шевченківський педагогічний коледж ім. Т.Г.Шевченка Черкаської обласної ради"

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВСТУПНИХ ВИПРОБУВАНЬ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ: 013 «Початкова освіта», 014.10 «Середня освіта (Трудове навчання та технології)»
ДЛЯ АБІТУРІЄНТІВ 2019 РОКУ
/на основі базової загальної середньої освіти/

ПРОГРАМА З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

ФОНЕТИКА. ОРФОЕПІЯ. ГРАФІКА. ОРФОГРАФІЯ

Звуки мовлення. Голосні і приголосні звуки. Приголосні тверді і м'які, дзвінкі і глухі; вимова звуків, що позначаються буквами ***ґ і г.*** Подовжені звуки.

Позначення звуків мовлення на письмі. Алфавіт. Співвідношення звуків і букв ***я, ю, є, ї, щ*** та буквосполучень ***дз, дзь, дж.***

Склад. Наголос. Основні правила переносу.

Голосні наголошені й ненаголошені, їх вимова та позначення на письмі. Ненаголошені голосні е, и, о в коренях слів. Ненаголошені голосні, що не перевіряються наголосом.

Вимова приголосних звуків та позначення їх на письмі. Уподібнення приголосних звуків. Спрощення в групах приголосних. Основні випадки чергування ***у-в, і-й.*** Позначення м'якості приголосних на письмі буквами ***ь, і, є, ю, я.*** Сполучення ***йо, ьо.***

Орфограма. Орфографічна помилка.

Правила вживання м'якого знака.

Правила вживання апострофа. Правильна вимова та написання слів з апострофом.

Подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних та збігу однакових приголосних звуків.

Написання слів іншомовного походження.

БУДОВА СЛОВА. ОРФОГРАФІЯ

Спільнокореневі слова та форми слова. Основа слова і закінчення змінних слів. Значущі частини слова: корінь, префікс, суфікс, закінчення.

Найпоширеніші випадки чергування голосних і приголосних звуків. Чергування ***о-а, е-і, е-и.*** Чергування ***о, е*** з ***і. Е-о*** після ***ж, ч, ш, й. И, і*** після ***ж, ч, ш, щ, та г, к, х*** у коренях слів.

Найголовніші випадки чергування приголосних звуків.

Вимова та написання префіксів з ***-(зі-, с-), роз-, без-;*** префікси ***пре-, при-, прі-.***

СЛОВОТВІР. ОРФОГРАФІЯ

Змінювання та творення слів. Основні способи словотворення в українській мові: префіксальний, суфіксальний, префіксально-суфіксальний,

безсуфіксальний, складання слів або основ, перехід слів з однієї частини мови в іншу.

Зміни приголосних при творенні слів: іменників з суфіксом на ***-ин(а)*** від прикметників на ***-ський, -цький;*** іменників і прикметників, що мають буквосполучення ***-чн-(-шн-);*** зміни приголосних при творенні прикметників на ***-ський, -зький*** та іменників на ***-зтво, -цтео, -стео.***

Сполучні о, е, в складних словах. Написання разом і через дефіс слів з ***пів-.*** Дефіс у складних словах.

Творення та правопис складних і складноскорочених слів.

ЛЕКСИКОЛОГІЯ. ФРАЗЕОЛОГІЯ

Поняття про лексику.

Лексичне значення слова. Однозначні і багатозначні слова. Вживання багатозначних слів у прямому і переносному значеннях.

Групи слів за значенням: синоніми, антоніми, омоніми.

Власне українські і запозичені слова.

Застарілі слова і неологізми.

Загальновживані (нейтральні) і стилістично забарвлені слова: діалекти, професійні слова і терміни.

Поняття про фразеологізми. Джерела українських фразеологізмів. Прислів'я, приказки і афоризми як різновиди фразеологізмів в ролі членів речення.

МОРФОЛОГІЯ І ОРФОГРАФІЯ

Поняття про самостійні і службові частини мови.

Іменник як частина мови: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль.

Іменники назви істот і неістот. Загальні і власні назви. Велика буква і лапки у власних назвах. Рід іменників. Іменники спільного роду.

Число іменників. Іменники, що мають форму тільки однини або тільки множини.

Відмінки іменників. Кличний відмінок в українській мові. Типи відмін іменників.

Особливості відмінювання іменників, що вживаються тільки в множині.

Незмінювані іменники.

Способи творення іменників.

Правопис відмінкових закінчень іменників. Не з іменниками. Правопис найуживаніших суфіксів. Букви ***е, и, і*** в суфіксах ***-ечок-, -ечк-, -ичок-, -інн(я), -ие(о), -ев(о).*** Написання та відмінювання чоловічих імен та по батькові.

Прикметник як частина мови: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль.

Якісні, відносні та присвійні прикметники. Повні і короткі форми прикметників.

Ступені порівняння прикметників, їх утворення.

Прикметники твердої і м'якої груп, їх відмінювання.

Способи творення прикметників. Найчастіше вживані суфікси.

Правопис відмінкових закінчень. ***Не*** з прикметниками. Правопис найуживаніших суфіксів прикметників. Букви ***ь, е*** в суфіксах на означення пестливості і неповноти ознаки ***(-еньк-, -есеньк-, -ісіньк-, -юсіньк-, -уват-, - юеат-).*** Букви ***ь, е, о, и*** в прикметникових суфіксах ***- ськ-, -ев-(-єв-), -ов-(-йов-, - ьов), -ин-у - ін-, -ичн-,*** а також у прикметниках на ***-зький, -цький.***

Одна і дві букви ***н*** у прикметниках.

Написання складних прикметників разом і через дефіс. Написання прізвищ прикметникової форми.

Числівник як частина мови: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль.

Числівники кількісні (на означення цілих чисел, дробові і збірні) та порядкові. Числівники прості і складні.

Відмінювання кількісних і порядкових числівників.

Правопис числівників. Буква ***ь*** на кінці числівників та перед закінченнями у непрямих відмінках. Роздільне написання складних числівників. Написання разом порядкових числівників з ***-тисячний.***

Займенник як частина мови: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль.

Розряди займенників.

Особові і зворотний займенники, їх відмінювання.

Питальні і відносні займенники, їх відмінювання.

Неозначені і заперечні займенники, їх утворення і відмінювання. Присвійні, вказівні, означальні займенники, їх відмінювання.

Правопис займенників. Написання прийменників із займенниками окремо. ***Н*** в особових займенниках 3-ї особи після прийменників. Дефіс у неозначених займенниках. ***Ні*** в заперечних займенниках. Вживання займенників ***ви, вам*** у ввічливому значенні при звертанні до однієї особи, написання цих займенників з великої букви у пошанному значенні.

Дієслово як частина мови: лексичне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль.

Неозначена форма (інфінітив).

Види дієслів (доконаний, недоконаний).

Часи дієслів. Минулий час (зміна дієслів у минулому часі). Теперішній і майбутній (відмінювання дієслів теперішнього і майбутнього часу).

Дієслова I і II дієвідмін.

Способи дієслів (дійсний, умовний, наказовий), їх творення.

Безособові дієслова.

Способи творення дієслів.

Особливі форми дієслова: дієприслівник, дієприкметник.

Правопис дієслів. ***Не*** з дієсловами. Правопис ***-ться, -шся*** в кінці дієслів. Букви ***е, и*** в особових закінченнях дієслів I і II дієвідмін. Буква ***ь*** у дієсловах наказового способу.

Дієприкметник як особлива форма дієслова: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Активні і пасивні дієприкметники. Творення активних і пасивних дієприкметників теперішнього і минулого часу.

Відмінювання дієприкметників.

Дієприкметниковий зворот. Відокремлення комами дієприкметникових зворотів (після означуваного іменника).

Безособові дієслівні форми на ***-но, -то,*** їх вживання в усному і писемному мовленні.

Правопис голосних у закінченнях дієприкметників. Правопис голосних і приголосних у суфіксах дієприкметників. ***Не*** з дієприкметниками. ***Н*** у дієприкметниках та ***нн*** у прикметниках дієприкметникового походження.

Дієприслівник як особлива форма дієслова: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль.

Дієприслівники недоконаного і доконаного виду, їх творення.

Дієприслівниковий зворот. Коми при дієприслівниковому звороті й одиничному дієприслівникові.

Правопис дієприслівників. Складні випадки вживання доконаного і недоконаного видів дієприслівника. ***Не*** з дієприслівниками.

Прислівник як частина мови: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль.

Ступені порівняння прислівників.

Способи творення прислівників.

Правопис прислівників. Одна і дві букви ***н*** у прислівниках. ***Не і ні*** з прислівниками. ***И та і*** в кінці прислівників. Дефіс у прислівниках. Написання прислівників разом і окремо.

Прийменник як службова частина мови. Прийменник як засіб зв’язку в словосполученні.

Непохідні і похідні прийменники.

Правопис прийменників разом, окремо і через дефіс.

Особливості вживання прийменників з іменниками.

Сполучник як службова частина мови. Сполучник як засіб зв’язку у реченні.

Сполучники сурядності і підрядності, їх види.

Вживання сполучників у простому і складному реченнях.

Правопис сполучників разом і окремо.

Частка як службова частина мови.

Формотворчі, заперечні та модальні частки.

Написання часток ***бо, но, то, от, таки.***

Не з різними частинами мови.

Вигук як частина мови.

Використання вигуків як засобу виразності в художніх творах.

Правопис вигуків. Дефіс у вигуках. Кома і знак оклику при вигуках.

СИНТАКСИС. ПУНКТУАЦІЯ

Словосполучення. Будова і типи словосполучень за способами вираження головного слова. Підрядний зв'язок слів у словосполученні (узгодження, керування, прилягання).

Просте речення. Підрядний та сурядний зв'язок слів у реченні. Порядок слів у реченні. Логічний наголос. Види речень за метою висловлювання: розповідні, питальні, спонукальні. Окличні речення. Речення двоскладні й односкладні; прості й складні. Поширені й непоширені речення. Розділові знаки в кінці речення.

Підмет та присудок як головні члени речення. Способи вираження підмета. Простий присудок. Складний дієслівний присудок. Складний іменний присудок. Тире між підметом і присудком.

Означення, додаток і обставина як другорядні члени речення. Узгоджені й неузгоджені означення. Прикладка як різновид означення. Прямий і непрямий додаток. Обставина. Види обставин за значенням (способу дії, міри і ступеня, місця, часу, причини, мети). Порівняльний зворот. Написання поширених прикладок через дефіс; прикладки, що беруться в лапки. Виділення порівняльних зворотів комами.

Односкладні речення. Односкладні речення з головним членом у формі присудка: означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові4 безособові. Односкладні речення з головним членом у формі підмета: називні.

Повні і неповні речення. Тире в неповних реченнях.

Речення з однорідними членами речення. Однорідні члени речення, інтонація речень з однорідними членами. Узагальнююче слово при однорідних членах речення. Однорідні і неоднорідні означення. Однорідні члени речення із сполучниковим, безсполучниковим, змішаним зв'язком. Речення з кількома рядами однорідних членів. Кома між однорідними членами. Двокрапка і тире при узагальнюючих словах у реченнях з однорідними членами.

Речення із звертаннями, вставними словами. Звертання непоширені й поширені. Вставні слова, сполучення слів, речення. Поділ вставних слів за значенням. Розділові знаки при звертанні та вставних словах.

Речення з відокремленими членами. Поняття про відокремлення другорядних членів речення. Відокремлені означення, прикладки, додатки, обставини. Відокремлені уточнюючі члени речення. Розділові знаки при відокремлених членах.

Складне речення і його ознаки. Складні речення без сполучників, з сурядним і підрядним зв'язком.

Складносурядне речення, його будова і засоби зв'язку в ньому. Сполучники та смислові зв'язки між простими реченнями в складносурядному. Інтонація і розділові знаки у складносурядному реченні.

Складнопідрядне речення, його будова і засоби зв'язку в ньому. Складнопідрядне речення із сполучниками і сполучними словами. Основні види підрядних речень: означальні, з'ясувальні, обставинні (місця, часу, способу дії, міри і ступеня, порівняльні, причини, наслідкові, мети, умовні, допустові).

Синонімія складнопідрядних речень з простими реченнями і реченнями з прямою мовою. Складнопідрядні речення з кількома підрядними. Розділові знаки у складнопідрядному реченні.

Безсполучникове складне речення, особливості будови. Смислові відношення між простими реченнями (однорідні і неоднорідні). Розділові знаки в ньому. Пряма і непряма мова. Цитата. Діалог. Способи заміни прямої мови непрямою. Інтонація і розділові знаки при прямій мові. Розділові знаки при цитаті, діалозі.

ВІДОМОСТІ ПРО МОВЛЕННЯ

Загальне уявлення про спілкування і мовлення. Ситуація спілкування: адресати (той, хто говорить і пише) і адресата мовлення, мета і умови спілкування, повідомлення (висловлення), його зміст і форма. Монологічне і діалогічне мовлення. Усне і письмове мовлення. Основні правила спілкування.

Тема і основна думка висловлювання. Різновиди мовленнєвої діяльності: говоріння, писання, читання, слухання. Основні вимови до мовлення: змістовність, логічна послідовність, багатство, точність, виразність, доречність, правильність. Мовленнєві помилки і недоліки.

Етика спілкування й етикет.

Поняття про текст. Поділ тексту на абзаци. План готового тексту (простий і складний). Мовні засоби зв'язку речень у тексті (сполучники, прислівники, займенники, синоніми, спільнокореневі слова, повтори).

Поняття про стилі мовлення: розмовний, науковий, художній, офіційно-діловий і публіцистичний. Сфери вживання кожного з них.

Поняття про типи мовлення: розповідь, опис, роздум. Особливості побудови розповіді на основі власного досвіду, опису окремих предметів і тварин, елементарного роздуму.

ПРО ЗМІНИ В УКРАЇНСЬКОМУ ПРАВОПИСІ

Зміни в українському алфавіті

Тепер в алфавіті 33 літери, а не 32. Відновлено написання літери Ґ. В українській мові є понад 40 слів, у яких віднині і пишеться, і вимовляється ґ: аґрус, ґандж, ґатунок, ґвинт, ґеґати, ґелґотати, ґешефт, ґирлиґа, ґніт (у лампі), ґонта, ґречаний, ґроно, ґудзь, ґуля, дзиґа, дзиґлик, зиґзаґ, ремиґати, сновиґати, фіга, хуґа, ґава, ґанок, ґвалт, ґедзь, ґестка, ґиґнути, ґлей(клей), ґоґель- моґель, ґрати (іменник), ґринджоли, ґрунт, ґудзик, ґума, джиґун, дзиґар, дриґати, резиґрація, риґувати, уджиґнути, фіґлі-міґлі, хурдиґа та ін.

Місце літери Ґ алфавіті - після г перед д.

Змінилося місце Ь в алфавіті. Тепер літера Ь стоїть перед Ю.

Вживання великої літери

З великої літери, без лапок пишуться назви культових книг ***Апостол, Біблія***, ***Євангеліє, Коран, Псалтир, Часослов,*** а також назви релігійних понять, релігійних свят: ***Бог*** (але боги), ***Божа Матір, Син Божий, Святий Дух, Благовіщення, Великдень, Івана Купала, Петра і Павла, Покрова, Різдво, Теплого Олекси, Успіння, Великий піст, Масниця, Петрівка, Пилипівка, Спасівка.***

Перенос частин слова

В основі правил переносу лежить принцип поділу слів на склади. Допускається подвійний перенос у словах типу *жит-тя, жи-ття,, знан-ня, зна-ння.*

Якщо в основі стоять поряд два і більше приголосних, то вони при переносі можуть розриватися і не розриватися: *Дні-про і Дніп-ро, се-стра і сес-тра.* Це правило поширюється і на суфікси: *суспіль-ство* **,** *суспільст-во, суспільс-тво; бли-зький, близь-кий.*

З розділових знаків переносити в наступний рядок можна тільки тире.

Правопис складних слів

Написання складних слів з частиною ***ніе*** зазнало змін. Тепер слова з ***нів***

пишуться разом, коли твірна основа починається на голосний звук: *піваркуша, півогірка, півабрикоса.* Коли твірна основа починається буквами ***я, ю, є, ї,*** то ставиться апостроф: *пів'яблука, пів'ящика.* Дефіс ставиться тоді, коли твірною основою є власна назва: *пів-Києва**,** пів-Америки.*

Правопис іншомовних слів

Найбільше змін сталося в правописі іншомовних слів.

В загальних назвах іншомовного походження приголосні не подвоюються: *маса, каса, клас, шосе.* Це правило поширене тепер на ряд слів, написання яких раніше було винятком із правила. Кількість винятків скоротилася. Без подвоєння пишуться тепер слова: *анали, бароко, беладона, бравісимо, інтермецо, лібрето, піанісимо, піцикато, стакато, фортисимо.*

Збережено подвоєння у словах: ванна, вілла, манна (манний), панна, пенні, тонна, нетто, брутто.

Подвоєння залишене у деяких словах з метою уникнення небажаних паралелей з власне українськими словами або просто схожими словами, які мають відмінне значення: *бонна і бони, білль і біль, булла і була, мірра і міра, дурра і дура, моттo і мото.*

Відомо, що в загальних назвах іншомовного походження після букв ***д, т, з, с, ц, ч, ш, ж, р*** пишеться ***и,*** а не ***і,*** тобто діє так зване **«правило дев'ятки».** В іншомовних власних назвах у цих позиціях за правилом писалося ***і.***

За новим правописом в іншомовних власних назвах після названих букв теж пишеться ***и:*** *Алжир, Аргентина, Бастилія, Бразилія, Братислава, Вавилон, Вашингтон, Корсика, Мадрид, Мексика, Сардинія, Сирія, Сицилія, Тибет, Флорида, Чикаго, Чилі.* У загальних назвах, що становили винятки, теж пишеться ***и:*** *бравісимо, піанісимо, фортисимо.*

Після шиплячого ***ж*** тепер пишеться ***у*** в словах *журі* (не жюрі), *Жуль Верн.* Потрібно писати з ***у*** слово *парфумерія*, бо парфуми.

Тепер треба писати *конвеєр* (було конвейєр), феєрверк (було фейєрверк) Збережене традиційне написання у словах: *Гойя, Савойя, Фейєрбах, майя* (народність) і *фойє.*

Зміни в морфології та словотворі

Сьомим відмінком в системі іменника є кличний відмінок, який раніше називався кличною формою.

Розширена сфера вживання закінчень ***-у, -ю*** в родовому відмінку однини іменників другої відміни чоловічого роду.

Слід писати у назві міста *Кривого Рогу* (не Рога), у збірних поняттях *березняку, вишняку, чагарнику* (було -а), у словах *каталогу, абзацу, уривку* (було -а).

За новими вимогами треба писати *гаазький* (не гаагський від Гаага); *данцізький* (не данцігський від Данціг); *лейпцизький* (не лейпцігський від Лейпціг); *карабаський* (не карабахський від Карабах).

Запам’ятати написання слів, що зазнали змін:

Велика французька революція

В’яземський (було Вяземський)

В’ячеслав (було Вячеслав)

двоярусний (було двох’ярусний)

дит’ясла (нове слово)

Козеріг (було Козерог)

Лідице (було Лідіце)

Мавританія (було Маврітанія)

параноя (було паранойя)

Пом’яловський
(було Помяловський)

Святошин (було Святошино)

секвоя (було секвойя)

Сиракузи (було Сіракузи)

Скандинавія (було Скандінавія)

Турсунзаде (було Турсун-заде)

Юліус Фучик (було Юліус Фучік)

День Перемоги

Свято Перемоги

День Незалежності України

ЗРАЗКИ ДИКТАНТІВ

Василь Симоненко

Легко і просто називати себе сином народу, важко і далеко не кожному випаде щастя бути достойним цього високого імені. Легко і просто говорити про свою любов до України, важко і не кожному вдається справді любити її.

Кожен, хто хоч трохи знав Василя Симоненка, знав його відразу до красивих, але безвідповідальних слів. І тільки той, хто знав це, може оцінити ці його слова про Україну. Все своє коротке життя Василь Симоненко прожив з цією трепетною внутрішньою готовністю до подвигу.

Життєва доля Василя Симоненка склалася так, що й зараз, коли його вже немає серед нас, мабуть, не всі знають, кого втрачено. Той, хто знає Василя Симоненка з преси, справжнього Симоненка не знає.

Людина безпощадливої вимогливості, поет точно і глибоко передавав думи і почуття своїх сучасників.

Василь Симоненко ввійшов у нашу літературу разом з тим поколінням, яке гартувалось в боротьбі за демократичні принципи, за краще життя свого народу. Він увійшов у літературу разом з тим поколінням, яке для нас уособлюється іменами Ліни Костенко й Івана Дзюби, Івана Драча й Миколи Вінграновського. Колись історики літератури, може, і не назвуть Василя Симоненка найталановитішим поетом свого покоління. Але немає поета більшої мужності, рішучості, ніж Василь Симоненко.

З часопису

194 сл.

Мовні обов’язки громадян

Мова - запорука існування народу. Захист рідної мови - найприродніший, найлегший і водночас найнеобхідніший спосіб національного самоутвердження і діяльності в ім’я народу.

Володіння рідною мовою – не заслуга, а обов’язок патріота.

Розмовляй рідною мовою скрізь, де її розуміють, з усіма, хто її розуміє. Не поступайся своїми мовними правилами заради вигоди, привілеїв, лукавої похвали, бо це зрада свого народу.

Ставлення до рідної мови має бути таким, як до рідної матері: її люблять не за якісь принади чи вигоди, а за те, що вона – мати.

Сім’я – первинна клітина нації. Щоб вона не омертвіла і не відпала від національного організму, її має живити культ рідної мови. Тому розмовляй у сім’ї мовою своєї нації, прищеплюй дітям ставлення до мови як до святині, найдорожчого скарбу.

Ніколи не зупиняйся у вивченні рідної мови. Вольтер говорив: «Усі головні європейські мови можна вивчити за шість років, свою ж рідну треба вчити ціле життя».

Нашому поколінню випало складне і відповідальне завдання - відродження української мови, державності, нації. За нас цього ніхто не зробить. Це наш історичний обов’язок, виправдання нашого перебування на цьому світі. Не перекладаймо цього на плечі своїх нащадків, бо може бути запізно.

За І.Огієнком

187 сл.

Весна

Перший весняний грім, мов благовіст, прокотився у високому небі. Здавалося, ніби хтось прогуркотів на залізничній колісниці у захмареній високості й розкотиста луна перекатами слалася над землею.

І від того весняного грому стрепенулися захмелілі осокори, сколихнулися налиті соком берези і верби, хлюпнула вода в набухлій річці, і злетіли з широких плес сполохані дикі качки.

Весна-красна! Громовинні вісники з неба, як поклик долі.

Теплий дощ скропив землю благодаттю на добро та на врожай. Важка сива хмара поволі відпливала далі, і в небі дивом дивним сяйнула райдуга, оперезавши барвистим рушником виднокрай. І замерехтіла прозорістю земля, ніби накинула на себе весільний серпанок.

Збуджені хлібороби виходили з хат, вдивлялися в синяву, прислухалися до поклику землі, і душі їхні поривалися в поле, щоб кинути тепле зерно в родючу чорну ріллю.

«Не сьогодні - завтра в поле», - озивалися хліборобські серця. Земля і небо дзвонять, що вже пора!

Розбуджені весною дерева набубнявіли, а деякі викинули перші листочки після теплого дощу. Насторожені трепетні садки от-от мали розцвісти. В тому одвічному чеканні - вся земля. За день-два протряхне – і люди будуть сіяти.

Весняний день схилявся сонячною головою до землі. Вечоріло. Церква озвалася дзвонами. Над селом попливла луна сумовитим бовканням.

За І.Цюпою

191 сл.

Бережімо багатства планети

Надзвичайно різноманітний світ нашої планети. Він дивує нас багатством видів, форм, барв, надзвичайними плодами, чарує своєю неповторною красою, вабить нерозгаданими таємницями.

Людське життя немислиме без рослин. Недарма їх називають зеленими друзями людини. Рослини забезпечують нашу атмосферу киснем. Вони дають нам основні продукти харчування. З них утворилися величезні паливні багатства. Багато рослин завдяки своїм цілющим властивостям здавна використовуються для лікування різних хвороб, виготовлення нових медичних препаратів.

У давнину людина майже повністю залежала від природи, але брала з рослинного світу не так вже й багато. Та згодом, з розвитком промисловості, господарської діяльності, вплив людини на природу стає все помітнішим, призводить до зміни флори.

У наш час з усіх кінців земної кулі лунають голоси вчених, які з тривогою повідомляють про значне збіднення рослинності у різних країнах.

В окремих країнах створено «Червоні книги», які містять відомості про рідкісні види їхньої аборигенної флори.

«Червона книга» - це не просто перелік видів для ознайомлення з ними. Рослини, занесені до неї, охороняються законом. Усі види, що є в «Червоній книзі», повинні охоронятися скрізь, де б вони не росли.

Якщо ви любите свій рідний край, то зробите все можливе, щоб зберегти його красу й неповторність.

За В.Протопоповою

190 сл.

Дорога

Широка дорога стелиться від Києва на Богуслав і далі в шевченківський край. Вересень уже запалив осінні вогнища у лісах і дібровах. Обабіч широкого кам'янистого шляху жовтогарячими свічками палахкотять молоді тополі і багрянцем наливаються клени.

Дорога пролягла через степи, збігає з долини, сірою стрічкою здіймається на пагорби. Часом вона заходить у села, і тоді з-за тинів і парканів війне на нас осіннім квітом жоржин, золотистими качанами кукурудзи, що висять під стріхами хат, стиглими яблуками і сивим терном, що наливається терпким соком осені.

Край дороги видніються пам'ятники й обеліски загиблим воїнам. Німі свідки битви, що точилася на цій землі. За Корсунем височить гранітна стела, яка нагадує людям, що тут зимою 1944 року зійшлися два Українські фронти, затиснувши в лещата фашистську армію.

У кожному містечку та селі мовчазні й промовисті стіни скорботи. На граніті викарбувано імена всіх земляків, що загинули на огненних фронтах війни і не повернулися додому. У глибокій печалі схилилися закам'янілі матері, й опустилися на коліна бронзові солдати, затиснувши в руках холодні автомати.

Дорога! Багато вона може розповісти допитливому серцю, навіяти і радість, і журу, воскресити в пам'яті давні перекази, бувальщини і легенди.

За І.Цюпою

183 сл.

Пісня над колискою

Колискова пісня. Скільки їх створив народний геній! Цей особливий фольклорний жанр позначений високим поетичним світосприйняттям, глибиною мелодійного звучання, багатством образів. Лагідний материн наспів засівав дитячу душу любов'ю до людей, до природи, до усього живого. Під спів неньчиної пісні виростали поети і композитори, хлібороби і захисники рідної землі, філософи та мудреці, просто люди.

Не обов'язково бути великим знавцем, щоб відчути глибину колискової. Слухаєш мамину пісню і неодмінно відчуваєш її ненав'язливу форму, мелодику слова і музики, багатющу образність, неперевершену поетику і насамперед любов до природи, історії, матері.

З піснею над колискою народжується не лише відчуття прекрасного, з нею засвоюється найбільше наше багатство - рідна мова, її краса і неповторність.

Уже стали крилатими слова з пісні, написані Василем Симоненком: «Можна все на світі вибирати, сину, вибрати не можна тільки Батьківщину». Найсвятіше для нас почуття батьківщини неодмінно асоціюється з маминою піснею. То нехай же дитяча уява багатшає, хай завжди прилітають до нас і наших дітей легкокрилі лебеді материнства, несучи крізь відстані й роки незгасний світ колискових, виспіваних незрадними неньчиними вустами. І що більше буде виспівано колискових, то щедрішими, духовно багатшими стануть діти, бо засвоєні з материним молоком непохитні цінності допоможуть виховати незрадливу родовідну пам'ять.

За В. Скуратівським

192 сл.